

Monika Govekar-Okoliš

Filozofski fakultet Sveučilišta u Ljubljani

UDK 37-05(497.4)“1918/1941”
378(497.4)“1918/1941”

Primljeno: 2007. godine

Pregledni članak

VISOKE NARODNE ŠKOLE U SLOVENIJI OD 1918. DO 1941.

U razdoblju između dva rata, od 1918. do 1941., po prvi put su se u Sloveniji formirale visoke narodne škole. Prikazat ćemo uzroke nastanka tih institucija, nastojanja pojedinaca i tadašnje poglede na pučku visoku školu te njihov razvoj. Opisat ćemo i analizirati prve visoke narodne škole u Sloveniji i njihovo značenje za razvoj daljnjeg obrazovanja odraslih u Sloveniji.

Ključne riječi: *Ozvald, Karl, Žgeč, Franjo, povijest školstva, visoko školstvo, obrazovanje odraslih, pedagozi, Slovenija, 1918.-1941. godina*

Uzroci i okolnosti razvoja visokih narodnih škola

Mi Slovenci imali smo u razdoblju između 1918. i 1941. godine mnogo promjena. Jedna od važnijih bila je ta da smo se krajem Prvoga svjetskog rata, 29. 10. 1918., priključili kratkotrajnoj državi Slovenaca, Hrvata i Srba, koja se 1. prosinca 1918. udružila s Kraljevinom Srbijom u Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca, od 1929. nazvanu Kraljevina Jugoslavija. U političkom, gospodarskom i kulturnom pogledu položaj Slovenaca u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca poboljšao se s obzirom na prijašnje stanje u Austro-Ugarskoj Monarhiji. To se pokazalo ponajprije u priznanju slovenskog jezika koji je postao službeni jezik u školama, dobili smo Slovensko sveučilište 1919. godine u Ljubljani, osnivale su se mnogobrojne kulturne institucije koje su omogućavale veći nacionalni razvoj slovenskog naroda (Balkovec, B., Bajt, D., i dr., 1995., str. 203). Tada je došlo do velikih demografskih, gospodarskih, socijalnih i kulturnih promjena.

Rastuća industrijalizacija, procesi urbanizacije i migracija, težnje za uspostavljanjem liberalno-demokratske ustavne države te svjetska gospodarska kriza snažno su obilježili tadašnji društveni život u Sloveniji. Ograničene promjene pojavile su se i na području odgoja i obrazovanja (Bezenšek, 1998., str. 11). Temelj za razvoj odgoja i obrazovanja bili su i narodni, gospodarski i društveni razvoj. Industrijalizacija je prouzročila nastajanje sloja industrijskog radništva i njegovo odvajanje od obrtnika. Time se počela mijenjati i struktura najnižih slojeva. Pojavljivali su se socijalni problemi najširih slojeva zbog nedostatne obrazovne strukture. Razdoblje industrijalizacije dovelo je do spoznaje da su

najširim slojevima stanovništva potrebna dodatna znanja. Tako je pitanje obrazovanja odraslih postalo pitanjem ekonomske učinkovitosti. Na razvoj obrazovanja odraslih u Sloveniji tada su bitno utjecale i ideje duhovnih kretanja (klasika, idealizam i romantika) koja su se razvijala u glavnim europskim središtima. Obrazovanje odraslih u Sloveniji nastojalo je odgovoriti trima zahtjevima pojedinca, slojeva i naroda u svim državama gdje su živjeli Slovenci: 1. učvrstiti i poboljšati materijalnu egzistenciju pojedinca, 2. narodni preporod i razvijanje te jačanje nacionalnog identiteta, 3. osobni razvoj pojedinca, njegov odnos prema državi, crkvi, okolini i prema drugima (Jug, 1999., str. 271).

Slovenski mislioci o visokoj narodnoj školi

O važnosti i razvoju slovenskih visokih pučkih škola trebalo je slijediti mnoga nastojanja tadašnjih slovenskih pedagoga i inteligencije, koji su željeli uzdignuti naobrazbu slovenskog naroda. Slovenski pedagozi naglašavali su značaj obrazovanja svega slovenskog stanovništva. Postavili su zadatak slovenskoj inteligenciji i učiteljstvu da moraju posvetiti svoj rad obrazovanju naroda, kako bi narod dobio bolju naobrazbu. *»I ako bi naš slovenski narod takvu bolju duševnu hranu i poželio, inteligencija je obvezna potaknuti u masama želju za učenjem, za daljnjim obrazovanjem, inteligencija je obvezna uvijek među narodom poticati glad i želju za duhovnim užicima...«* (Obrazovanja narodu, 1901., str. 87). Za tu su svrhu zamislili da se osnuju visoke narodne škole, namijenjene osnovnoj, tj. narodnoj naobrazbi. S tim je bilo povezano daljnje obrazovanje odraslih, jer je bilo sve više potreba za organiziranim obrazovanjem već zaposlenih ljudi.

Slovenska je inteligencija obrazovno-političkim i kulturnim aktivnostima bitno utjecala i na daljnji razvoj slovenske nacionalne svijesti. To su postizali raznim prijevodima članaka, samostalnim konceptima i doprinosima za rad među odraslima. Zauzimali su se za popularizaciju učiteljskoga zvanja, za prosvjetni rad i za gospodarski razvoj (Jug, 1999., str. 272). Tako je npr. Natorp u članku *Narodno sveučilište* iz 1919. godine pisao kako bi narodno sveučilište trebalo biti poput visoke škole za sve ljude, *»nešto što odgovara i potrebno je svima koji nisu imali izvanredan vanjski položaj i posebnu prednaobrazbu«* (Natorp, 1919., str. 64). Zastupao je mišljenje je da bi ono trebalo postati institucija, odnosno središte za slobodno obrazovanje za cjelokupnu zajednicu povezano s razvojem demokracije i gospodarstva. Natorp se zauzimao za jedinstveno organiziranje obrazovanih institucija za odrasle (isto).

Osim Natorpa, o značenju i tipovima visoke narodne škole u Sloveniji pisao je i Kranjc. U svojem prilogu *O narodnim sveučilištima* opisao je dva tipa narodnih sveučilišta, danskoga (sjevernoga) i engleskoga (zapadnoga). Bio je oduševljen oboma tipovima institucija, jer je mislio da bi bilo najbolje kad bi u Sloveniji imali oba tipa. Danski tip daje daljnju naobrazbu i odgoj priprostim stanovništvu. Engleski tip narodnog sveučilišta primjeren je za obrazovanje inteligencije koja bi mogla prenijeti znanost u pojednostavljenom obliku među obične ljude (Kranjc, 1919., str. 245). Narodna visoka škola u Sloveniji po njegovu je mišljenju trebala biti primjerena za prijenos ideja među narod, gdje djeluje brzo i ima brze uspjehe, jer prenosi mišljenje odraslih i mladeži na

buduće generacije koje kreiraju budućnost naroda. Isto tako, takav tip institucije pruža mogućnost za razvoj na gospodarskom i općenitom političkom području. Posljedice kontakta između narodnog sveučilišta i naroda mogu dovesti do zbližavanja raznih socijalnih slojeva, za premošćivanje jaza među obrazovanima i neobrazovanima.

Iz navedenoga spoznajemo tadašnje potrebe za obrazovanjem odraslih i nastojanja pojedinaca, intelektualaca koji su stremili ka premošćivanju obrazovnih, a time i socijalnih razlika među ljudima. Visoke narodne škole bile bi institucije koje bi priređivale predavanja za narod i novi snažan prosvjetni čimbenik ne samo za mladež, nego i za odrasle ljude.

Zalaganja Karla Ozvalda i Franje Žgeča za visoku narodnu školu u Sloveniji

Najviše su se zalagala za priznavanje visokih narodnih škola u Sloveniji upravo dvojica tadašnjih najvažnijih teoretičara iz pedagoškog područja, oba doktora pedagoške znanosti, dr. Karel Ozvald i dr. Franjo Žgeč. Njihova temeljna ideja i želja koja ih je vodila pri osnivanju visokih narodnih škola bilo je zauzimanje za poboljšanje položaja seoskog i radničkog stanovništva.

Karl Ozvald zauzimao se za obrazovanje najširih slojeva naroda i pisao mnogobrojna djela u kojima je naglašavao značaj daljnjeg obrazovanja cijelog naroda. U članku *Što jest a što nije narodno sveučilište?* napisao je da je u novonastaloj državi Srba, Hrvata i Slovenaca sve stanovništvo pozvano na političku suradnju i političku suodgovornost. Uspješnost toga pripisao je tadašnjoj inteligenciji, ali koja još nije bila spremna voditi narod. Govorio je o kulturnom dualizmu. S jedne strane je upozoravao da postoji mali broj obrazovanih koji su se otuđili od običnog pučanstva koje predstavlja većinu stanovništva u državi. »*O narodu, državi i društvu bi se moglo reći da su sposobni za istinski napredak samo ako će visoko obrazovanje pojedinca stajati čvrsto usidreno u širokom obrazovanju naroda*« (Ozvald, 1922, str. 2). Bio je uvjeren da je obrazovan onaj čovjek koji zna samostalno misliti, procjenjivati svijet i život, koji je sposoban za suživot s drugim čovjekom i ima čvrst karakter (isto). Obrazovan čovjek povezan je s gospodarskim, socijalnim, pravnim, političkim i prirodnim životom, sa životom u raznim kulturnim zajednicama kao što su narod, država i crkva. »*Zahtijeva se mnogo više življenja života (Lebensführung), koji je u organskoj vezi sa stručnom naobrazbom, odnosno naobrazbom za određeno zvanje*«. Najvažniji je smjer »*od stručne (zvanje) ka općoj naobrazbi, a ne obratno!*« (isto, str. 3). Mislio je da cilj narodnog obrazovanja nije predavanje znanosti, jer svrha sveučilišta je znanstveni rad, traženje istina, a narodu bi se istine predavale na razumljiv način, odnosno putem visokih narodnih škola.

Uzor mu je bila danska visoka narodna škola, iako je upozoravao da institucije te vrste ne možemo samo premjestiti u slovensko okružje, jer su prirodni, socijalni i kulturni utjecaji na školu kod nas drugačiji nego što su bili u Danskoj. No upravo je takvo obrazovanje kakvo je davala visoka narodna škola u Danskoj hitno potrebno slovenskomu narodu, »*jer samo u duhu i istini započeto, na sve slojeve rašireno*

obrazovanje, može nas jednom dovesti do – prave demokracije, to jest, do novih, boljih temelja narodnoga i općeljudskog života» (isto, str. 9).

Tako je Ozvald vidio visoku narodnu školu kao jednu od najprimjerenijih institucija za obrazovanje običnog pučanstva, čija je zadaća oblikovati takvog čovjeka koji će djelovati u svojem interesu i interesu svih ostalih u obitelji, užoj društvenoj zajednici (općini), narodu i državi. Ona treba biti dostupna svim državljanima, zato se u takvu instituciju uključuju tehnička znanja i znanja za određena zvanja, ali tako udružena sa sveukupnim djelovanjem pojedinca. Bio je mišljenja da visoka narodna škola nije znanstvena nego obrazovna te odgojna škola. »*Svrha visoke narodne škole nije od seljaka, maloga obrtnika, industrijskoga radnika... napraviti intelektualca u današnjem smislu riječi; prije bi njezina namjena težila tome da današnjeg »intelektualca« - humanizira. Visoka narodna škola neka u život seljaka, maloga obrtnika, industrijskoga radnika... donese nešto što im njihovo zanimanje neće omalovažiti i učiniti neprijateljskim, kao što to čini današnji način obrazovanja, nego neka im pomogne zavoljeti ga i prikazati u ljepšem, odnosno plemenitom duhovnom svjetlu! Zato, ako uistinu želimo uspjehe, »nižim« se slojevima nikad ne približavamo nadutim pristupom današnjeg intelektualca, nego – skromno i s uvažavanjem.*« (Ozvald, 1922., str. 10).

Ozvald je svoje temeljne ideje o visokoj narodnoj školi sazeo u knjizi *Kulturna pedagogika* (1927.). Mislio je da bi se u tim institucijama znanost spajala sa svim životnim položajima ljudi koji ih pohađaju te da bi u njima ljudi postigli socijalni i etički preporod tadašnjega življenja. Obrazovanje te vrste pomagalo bi ljudima da se više humaniziraju. Visoka narodna škola udruživala bi sve slojeve naroda, usprkos različitom mišljenju, oko interesa zajednice i pomagala ljudima pronaći odgovore na različita životna pitanja (egzistencije pojedinca, socijalizacije s mjestom i pripadnosti narodu i državi). Ozvald je bio uvjeren da upravo put do općeg obrazovanja vodi putem poziva. Rad čovjeku nudi najviše prilika za doživljavanje životnih situacija, kontakt sa svim oblicima života zajednice kojoj pripada – od gospodarstva i politike, znanosti i kulture do religije, i tim putem svaki pojedinac može imati volju za djelovanje za vlastitu korist i korist zajednice u kojoj živi.

Slično je i **Franjo Žgeč** naglašavao u svim svojim djelima važnost obrazovanja ljudi, da bi obično slovensko stanovništvo postiglo što viši stupanj naobrazbe. U tome je vidio i smisao, jer bi se priprosto slovensko stanovništvo na takav način riješilo zaostalosti, neznanja i siromaštva. U svojem prilogu *Nekoliko misli o obrazovanju najširih slojeva našega naroda i o visokoj narodnoj školi* Žgeč je naglasio potrebu za obrazovanjem i odgojem najširih slojeva naroda i izložio najvažniji cilj, a to je formiranje čovjeka. Društvo je, kako navodi, samo uvidjelo potrebu za plasman znanja u humaniziranom obliku i onim slojevima koji nisu imali mogućnosti i nisu bili obuhvaćeni sustavom više naobrazbe, da si sada nadopune svoje znanje (Žgeč, 1923., str. 70). Upozorio je da su postojeće visoke narodne škole (narodna sveučilišta) u Celju, Mariboru, Jesenicama, Zagrebu i Beogradu izvršile promjene, ali ne tako da bi bile namijenjene za seljaka i radnika. Problem je vidio u tome što su postojeće visoke narodne škole nastale bez jasno zacrtanih ciljeva i putova, ponajprije jer se osnivači nisu dovoljno udubili u pitanja zašto i kome su namijenjene, kakve su stvarne potrebe za obrazovanjem odraslih. »*Nisu*

dovoljno poznavali one snage koje bi nas pokretale pri osnivanju visokih narodnih škola, onih pravih, kakve imaju sjeverni europski narodi, osobito Danska. Uzrok je i u tome što nismo imali prilike upoznavati ni njihov ustroj ni njihove uspjehe.« (isto, str. 70).

I Žgeč je, slično kao i Ozvald, mislio da je visoka narodna škola nešto drugo, a ne sveučilište, jer je visoka narodna škola institucija za narod, namijenjena seoskom i radničkom stanovništvu. Visoke narodne škole trebale bi ljudima pokazati smjernice za život i djelovanje, razjasniti zbivanja i omogućiti da se bolje uključe u život. To bi bila *»škola mišljenja, prosuđivanja, diskutiranja, škola karaktera i pravoga humanizma«* (isto, str. 72). Visoka narodna škola nudila bi čovjeku mogućnost za razvoj socijalne osjetljivosti, promijenila odnos među pojedincima, tako da bi čovjek mogao razumjeti i shvatiti stanje duše svojega bližnjega. Visoku školu trebali bismo zato da slovenski narod ostane *»čio i zdrav, slobodan i da ne podlegne današnjem vremenu gospodarskoga i političkoga porobljavanja, da ne nestane u kaosu svjetske krize. Trebamo je zato, da odgojimo novu jaku i sposobnu generaciju s visokim etičkim načelima; generaciju koja će rješavati sve zadatke koje donosi razvoj«* (isto, str. 73).

Isto kao i Ozvaldu, Žgeču je uzor bila danska visoka narodna škola, koja je uzdigla seosko stanovništvo na visoku kulturnu razinu. Bio je uvjeren da bi i u Sloveniji putem škola te vrste podigli kulturnu razinu cijelog naroda i time poboljšali ekonomski i socijalni položaj ljudi. S obzirom na to da je tadašnja država bila ponajprije agrarna, Žgeč je mislio da bi najviše pozornosti morali posvetiti seoskom stanovništvu, jer ono je bilo pasivno i oslanjalo se na tradiciju više nego na budućnost, zanimala ga je prošlost. A radništvo je bilo aktivnije, htjelo je dobiti upotrebljiva znanja i zanimala ga je budućnost. Zbog navedenih razlika Žgeč je predvidio razvoj dviju vrsta škola, posebno za seosko stanovništvo i posebno za radništvo.

Visoka narodna škola za seosko stanovništvo djelovala bi u državi kao zavod gdje bi učenici stanovali u vrijeme studija, slično kao u danskim visokim narodnim školama. Umjesto pasivnog primanja i učenja uz pomoć učitelja, uveli bi samoaktivnost i proizvodni rad čime bi se oblikovao svjetonazor i karakter pojedinca. Cilj bi bio osamostaljenje čovjeka. Zadaća škole te vrste bila bi duhovno probuditi učenike, otkrivati im nove vrednote te ih pripremiti na rješavanje zadaća tadašnjeg vremena. Broj i sadržaj predmeta nisu najvažniji. Svaki predmet mora imati odgojne vrednote, a znanje je samo tvar kojom se pojedinac oblikuje. Visoka narodna škola za seosko stanovništvo morala bi imati potpunu samostalnost i autonomnost, a država bi ju samo financijski podupirala i poticala razvoj. U školi bi bilo najviše 30 učenika. Predavati bi morali najobrazovaniji učitelji s dovoljno znanja i iskustva te s uzimanjem u obzir potreba učenika (Žgeč, 1923.a, str. 97-99).

Za radništvo je vidio potrebu osnivanja drugačijih visokih narodnih škola nego što su bile danske, jer je po njegovu mišljenju radništvo trebalo pravu naobrazbu, što se ne može dobiti samo s različitim predavanjima. Za izobrazbu radništva morali bi potražiti nove oblike obrazovanja, ponajprije zato jer je bilo među radništvom i mnogo odraslih ljudi koji su željeli usavršiti svoju naobrazbu. Za njihovo obrazovanje Žgeč je predlagao posebne vrste škola kao nastavak obrazovanja. Predlagao je i teme koje bi radnike zanimale (o strojevima, tijeku proizvodnje, o alatima i radu, o industrijalizaciji

te razvoju industrije, o gospodarstvu i trgovini i dr.). Takvu školu, predlagao je Žgeč, *morali bi nazvati »radnička visoka narodna škola«* (Žgeč, 1923., str. 79). To bi bilo daljnje školovanje, škola za odrasle radnike, za stručno usavršavanje i za rad u industriji, dok bi visoka narodna škola za seosko stanovništvo bila namijenjena i mlađim odraslima koji su već zaposleni u području poljoprivrede.

Iz teoretskih pretpostavki i nastojanja možemo utvrditi da je u Sloveniji najjači uzor bio danski tip visoke narodne škole. Takva škola bila je namijenjena više seoskom stanovništvu, a nije bila odgovarajuća za sve stanovništvo, za šire slojeve naroda. Iako Ozvald nije pravio razlike među visokim narodnim školama za seosko i radničko stanovništvo, zauzimao se za visoku narodnu školu za sve stanovništvo, koje bi se u toj instituciji obrazovalo prema svojim potrebama i nadopunjavalo obrazovanje kroz cijeli život. Prednost je davao obrazovanju radništva, jer radnici su tada trebali najviše znanja zbog rastućeg razvoja tehnike i industrije. Zajedničko Ozvaldu i Žgeču bilo je to da su se zauzimali za obrazovanje svega stanovništva, da su nastojali odgojiti pojedinca tako da si sam može pomoći u daljnjemu osobnom razvoju i razvoju naroda te države. Cilj nastojanja obaju pedagoga bio je podići razinu obrazovanja pojedinca, razvoj njegove osobnosti, formiranje što sposobnijih ljudi za rad i stvaralaštvo, koji bi svojim znanjem i radom te kreativnošću podigli svoj socijalni status, ekonomski položaj i razinu društva. U navedenim pogledima Ozvalda i Žgeča nalazimo ideje o daljnjem, stalnom, cjeloživotnom obrazovanju i učenju ljudi.

Djelovanje prvih visokih narodnih škola u Sloveniji

Visoke narodne škole u Sloveniji počele su se osnivati još 1921. godine. Te je godine započela sa svojim radom visoka narodna škola – Narodno sveučilište u Celju. Godine 1922. započeli su s radom Narodno sveučilište u Mariboru i Narodno sveučilište u Jesenicama. Kasnije, 1923. godine osnovana je visoka narodna škola u Ljubljani, 1927. u Studencima kod Maribora i 1937. u Ptujtu te u Kranju. Na mogućnost da su se takve škole mogle osnovati i prije, upozoravali su pojedini, prethodno spomenuti slovenski intelektualci koji su se upoznali s razvojem takvih institucija u Europi (ponajprije u Danskoj i Engleskoj), a posebno tada kada su počele nastajati i visoke narodne škole u Austriji, u Hrvatskoj i u Srbiji. Prve visoke narodne škole bile su organizirane kao društva za prosvjetu svih slojeva stanovništva (prosvjetna društva). Ime za te vrste škola, kako utvrđujemo, nije bilo jedinstveno. Osim imena “visoka narodna škola”, uslijedilo je ime “narodno sveučilište” i “narodno učilište”. Te institucije su, osim predavanja, priređivale različite obrazovne i prosvjetne aktivnosti, kulturne, sportske i druge priredbe te izlete. Izdavale su i tiskana gradiva i u svojim knjižnicama omogućavale ljudima pristup knjigama. Zadaća visokih narodnih škola bila je poboljšati i promijeniti pojedinca te ga usmjeriti ka kulturnim dobrima.

Namjena visokih narodnih škola, kao što smo spoznali, bila je širiti znanja iz različitih stručnih područja, ponajprije da bi odrasli ljudi bili također bolje informirani. U visokim narodnim školama sudjelovali su i tadašnji poznati stručnjaci, doktori

znanosti iz različitih stručnih područja, javni djelatnici, profesori, kulturni djelatnici i umjetnici. Znanja koja su visoke narodne škole davale bila su znanja, koja predstavljala odmak od seoskog načina života i bila su namijenjena samo užem krugu ljudi (Krajnc, 1979., str. 162). To ćemo u daljnjem opisu djelovanja visokih narodnih škola u Sloveniji također uvidjeti.

Visoke narodne škole bile su vrlo dobro organizirane i postale su vidljiva središta obrazovanja odraslih ljudi. A na njihov daljnji razvoj utjecala je i odluka Ministarstva prosvjete o visokim učilištima iz 1932. godine. Prema toj odluci počelo je ministarstvo kontrolirati svaku aktivnost u visokim narodnim školama. Službeno su ih nazvali narodnim učilištima. Ministarstvo prosvjete moralo je najprije odobriti izbor tema za predavanje, plan i program tečajeva te predavača za svaku godinu posebno. Odobrenje se moralo dobiti putem mjerodavnih upravnih vlasti i prosvjetnih odjela banske uprave. Narodna učilišta odnosno visoke narodne škole trebale bi imati isključivo kulturno-prosvjetne zadaće, brinuti se za interese državne uprave i narodne jedinstvenosti (Hojan, 1975., str. 25-26).

Prva visoka narodna škola u Sloveniji – Narodno sveučilište u Celju

Prva visoka narodna škola u Sloveniji osnovana je u Celju 1921. godine. U tome je posredovao vladin savjetnik i gimnazijski ravnatelj Emil Lilek (Hojan, 1975., str. 24). Podatke o djelovanju »narodnog sveučilišta« nalazimo u tadašnjim časopisima *Mariborski list 'Jutro'*, *Večernjak*, *Novo doba* i *Slovenski narod*. Još 1921./22. godine imali su 30 dobro posjećenih predavanja. Teme predavanja imale su najveći naglasak na obrazovanju radništva u Celju. S obzirom na tadašnje zanimljivosti radnici su mogli slušati predavanja s područja elektrike i istraživanja o njoj, o savladavanju i snazi voda, o zadrugarstvu kao gospodarskom i socijalnom rješenju za čovječanstvo, o porezima i drugom. Svake su godine pripremali sve veći broj predavanja i to različitih s obzirom na potrebe i novosti s pojedinih područja određene struke ili znanstvene discipline. Sadržaji su se širili na područje zdravstva, fizike, zemljopisa, povijesti, pedagogije, filozofije, kulture, sociologije i dr. (isto).

Do 10. obljetnice djelovanja narodno sveučilište u Celju organiziralo je 200 predavanja, osnovalo je svoju knjižnicu, tiskalo predavanja u obliku knjiga i tako privuklo širok krug predavača (Jug, 1998., str. 111). Većina ih je bila iz Maribora i Ljubljane, a došli su i iz Hrvatske. Na primjer, 1933. godine predavali su predavači iz Zagreba: prof. dr. Bazala na temu *Je li naša volja slobodna* (Zanimljivo predavanje..., 1933., str. 2) i prof. dr. Boris Zarnik na temu *Od kada postoji život na Zemlji, sa skioptičkim slikama* (Narodno sveučilište, 1933.a, str. 3). Te su godine bila održana i predavanja o Danskoj: npr. *O Danskoj s dijapozitivima*, prof. Baša iz Maribora, koji je prikazao značaj danske kulture i značaj Grundtvigove visoke narodne škole (Narodno sveučilište, 1933.b, str. 2). Osim toga, bila su zanimljiva predavanja u 1934./35., jer je cijeli ciklus predavanja bio posvećen obradi položaja našeg naroda nakon 1914. godine. Na primjer, *O položaju Europe 1914.* predavanje je održao dr. Hauptman iz Zagreba, *O političkom*

položaju Slovenaca 1914., dr. Kukovec iz Maribora, *O Srbiji*, dr. Jovanović iz Beograda (Predavanja na narodnom ..., 1934., str. 2). Slično je bio izveden ciklus pedagoških predavanja na Narodnom sveučilištu u Celju 1939./40. godine, gdje je predavao i dr. Franjo Žgeč na temu *Neki problemi izvanškolskog odgoja*. Sve do Drugoga svjetskog rata, 1941. godine, zaredalo je još mnogo predavanja s humanističko-znanstvenim sadržajima. Posebnost je bila to da su sva predavanja bila obogaćena pisanim gradivom, a neka i audiovizualnim sredstvima. Predavanja su se održavala sezonski, od listopada do lipnja. Pohađali su ih svi slojevi slovenskoga stanovništva; najviše je bilo radništva, a broj polaznika varirao je i ovisno o tematici i vremenu izvođenja (Zajc-Cizelj, 1999., str. 161). Svoj pečat Narodnom sveučilištu u Celju dao je 1921. i dr. Karel Ozvald, jer je uveo kao poseban oblik predavanja takozvani »akademsko-socijalni kružok«. Svrha kružoka bila je proučavanje socijalnih pitanja radništva i utvrđivanje potreba radnika za izobrazbom (Jug, 1998, str. 111). To je bio novi oblik obrazovanja odraslih na visokoj narodnoj školi koji je zahtijevao veću aktivnost sudionika.

Visoka narodna škola – Narodno sveučilište u Mariboru

Dana 22. studenoga 1921. održan je dogovor o osnivanju Narodnog sveučilišta u Mariboru na poticaj tadašnjih socijalnih demokrata. Svrha narodnog sveučilišta bila je postati središtem prosvjetnoga rada u Mariboru, gdje bi se održavala općeobrazovna predavanja, širio duhovni obzor mariborskoga radništva i srednjega sloja. Umjesto savjeta Ozvalda o visokoj narodnoj školi po danskom uzoru, u Mariboru su se odlučili za društvo koje se skrbilo za kompletnu organizaciju predavanja. Unutar njega djelovao je poseban pripremni odbor, koji je izradio pravila i ostale pripreme za osnivanje društva. Ta društvena pravila potvrdila je pokrajinska uprava u Ljubljani. Zbor narodnog sveučilišta u Mariboru održan je 18. siječnja 1922. (M., 1922, str. 4).

U prvoj godini 1922./23. na Narodnom sveučilištu u Mariboru zaredalo je 22 predavanja. Prvo predavanje održao je prof. Ivan Favaiu pod naslovom *O narodnom sveučilištu s obzirom na odgoj i obrazovanje pučanstva*. Organizirali su tečaj za kemiju (prof. Jože Pirnat) i tečaj za fiziku (prof. dr. Adolf Pečovnik). Slično kao u Celju, i u Mariboru su priredili cikluse predavanja s povijesnom tematikom (naseljavanje južnih Slavena na današnja područja, povijest Maribora, razdvojenost slavenskih naroda i dr.). Imali su predavanja na temu književnosti i o pjesnicima Otonu Župančiču i Ivanu Cankaru s recitacijama, o modernoj lirici, ruskoj književnosti i dr. Teme predavanja bile su vrlo različite, i o zdravstvu i zaštiti djece, o pomorstvu, o financijama i dr. Sudionici su bili iz svih slojeva mariborskog stanovništva (Hartmann, 1995., str. 76-77).

Djelovanje Narodnog učilišta u Mariboru možemo podijeliti na dva razdoblja, prije 1932. godine i nakon nje. Prije 1932. narodno je učilište djelovalo kao društvo, brinulo se za mnogobrojna stručna predavanja, ponajprije za različite tematske cikluse predavanja (slovenski, hrvatski, srpski, ruski, češki, francuski, etički, državni, zdravstveni i dr.). Priređivalo je različite tečajeve unutar nižih pučkih škola, srednjih

škola, glazbene priredbe, izlete i dr. (B.O., 1932., str. 6). Predavali su domaći stručnjaci, ponajprije sveučilišni profesori iz Ljubljane, Zagreba, Beograda, Skopja i iz inozemstva (Austrije, Njemačke, Francuske, Engleske i Rusije). Nakon 1932. rad na narodnom učilištu u Mariboru prilično se pokrenuo, što je bio utjecaj tadašnjeg rata u Europi i svijetu, rastuće snage fašističke Italije i nacističke Njemačke, utjecaj Sovjetskog Saveza, gospodarske krize u Sloveniji i dr. Zaključujemo da su ti događaji utjecali i na izbor tema predavanja koja su bila značajna za razdoblje prije Drugoga svjetskog rata. Predavanja su obuhvaćala pojedina područja. Iz područja povijesti nalazimo važnija predavanja, npr. 1933. je predavao je dr. Warrier iz Zagreba pod naslovom *Napoleon i njegovo doba*, 1938. je Radivoj Rehar predavao o slavenstvu i utopiji te stvarnosti, a 1939. dr. Franc Zwitter predavao je o uzrocima i načelima francuske revolucije i dr. Imali su mnogobrojna predavanja s područja geografije vezano uz pojedine države: Kina (prof. dr. Andrija Štampar iz Zagreba), Afganistan (prof. Bogomir Stupan, 1939.), o putovanjima iz Australije, Amerike, Skandinavije i dr. Predavanja su bila i na temu političkih geografskih problema jugoistočne Europe (prof. dr. Svetozar Ilesič), predavanja s pitanjima o biti i značaju demokracije, o španjolskom građanskom ratu i dr. Predavanja su posezala i u ekonomsko područje (o bankarstvu, kreditnom sustavu, o valutama, zadrugarstvu, o gospodarskim i političkim sustavima u svijetu i dr.) (prof. dr. Franja Crneka). Predavanja su bila i s područja filozofije (obrađivala su ponajprije značaj i ulogu malog naroda, npr. prof. Edvard Kocbek 1938., o odnosu čovjeka prema ratu, prof. Anton Trstenjak, 1941.), i dr. Zaredala su i predavanja s područja sociologije (o položaju seoske žene u društvu predavala je Mara Matočec 1939.). Također iz područja pedagogike i psihologije (o značaju odgoja, o nadarenosti, inteligenciji i dr.).

Predavanja su bila i s područja prirodoslovlja (o životu u moru, o pračovjeku, o ledenom dobu i dr.), s područja tehnike (o električnom prijenosu slika i bežičnom gledanju inž. Vladimir Šlebinger 1934., o fotografiji u boji prof. dr. Maroković 1940., i dr.). Mnogobrojna su bila predavanja s područja zdravstva gdje su obrađivali spolni odgoj sa zdravstvenog aspekta (prof. dr. Anton Brecej, 1937.), teme su se odnosile na duševne bolesti, majčinstvo i dr. Bila su još predavanja s područja glazbe, likovne umjetnosti, o slovenskoj književnosti, o političkom položaju Europe, o ratnom gospodarstvu, politici sela, o ratnoj kirurgiji i dr. Sezona 1940./41. bila je zbog Drugoga svjetskog rata nezavršena, a posljednje predavanje je održao 17. ožujka 1941. pedagog dr. Stevan Pataki iz Zagreba (isto, str. 99-102).

S tako bogatim izborom predavanja u Mariboru su se pobrinuli za odgoj širega pučanstva, jer su polaznici dobili kako općenita, tako i praktična znanja, osposobljavali su se za samostalno mišljenje i jačali karakter, čime je bila postignuta svrha narodnog sveučilišta u Mariboru. Rukovodstvo Narodnog sveučilišta u Mariboru zauzimalo se za tip danske visoke narodne škole, koji je prilagodilo svojim regionalnim razmjerima. Do 1939. godine narodno sveučilište imalo je gotovo 1.000 različitih priredbi s više od 100.000 slušatelja. Na dobro posjećenim predavanjima sudjelovali se ponajprije srednji slojevi i đaci (Memorijalni zbornik..., 1939., str. 203).

Visoka narodna škola – Narodno sveučilište u Jesenicama

Kao trećeosnovana bila je Visoka narodna škola u Jesenicama, prozvana »narodno sveučilište«, o kojoj smo našli vrlo malo podataka. Kako su Jesenice tada bile središte radničkog stanovništva, s prvim humanističkim predavanjima za radništvo počeli su 1921. učitelji Ivan Šega i Fran Zupančič. Time su potaknuli razvoj narodnog sveučilišta u Jesenicama. Narodno sveučilište je u jesen 1922. osnovalo radništvo Mjesnog industrijskog društva, gdje su se svaki petak održavala predavanja u radničkom domu na Savi kod prosvjetnog društva "Sloboda" (Šega, 1923., str. 2).

Posebnost Narodnog sveučilišta u Jesenicama bila je ta da su birali teme za predavanja s obzirom na potrebe radništva. Tako su tekla već 1922./23. različita predavanja za koja su se najviše brinuli Ivan Šega i Fran Zupančič. Oba predavača bila su mišljenja da moraju humanistička predavanja obrađivati »dnevna svjetska pitanja«, jer je samo na takav način moguće pridobiti radništvo (isto). Na primjer, Fran Zupančič održao je predavanja *O željezu, O povijesti, O prirodoslovlju, O razvoju živih bića s obzirom na čovjeka u više dijelova, O temperaturi, O povijesnoj ličnosti Janu Husu, Crtice iz narodnoga gospodarstva, O električnoj energiji, Crtice iz prirode, O bankama i radništvu, O statistici i brojkama* i dr. (isto).

Ivan Šega je predavao *O životinjama*, na temu *Misao o Draginji*, održao je predavanja pod naslovom *Znanje o potresu*. Posebno predavanje namijenio je za odrasle na temu *Dijete i njegov odgoj*. Dotaknuo se povijesnih tema, npr. o francuskoj revoluciji, o seljačkim bunama i dr. Šega je imao u te dvije godine dva ciklusa predavanja. Prvi je bio pod naslovom *Naša priroda*, gdje je govorio o prirodi općenito, o životinjama, pticama i nižim vrstama životinja. Drugi ciklus je bio pod naslovom *Francuska revolucija*, gdje je predavao o uzrocima revolucije, vremenu narodnih skupština između 1789. i 1792., o konventu 1792.-1795. (Narodna sveučilišta, 1922., str. 4).

Osim Šega i Zupančiča predavali su i drugi stručnjaci, npr. možemo navesti dr. Lemeža iz Ljubljane koji je predavao o socijalizmu, o životu i djelovanju Karla Marxa, o napretku ljudskog društva s obzirom na pronalasku i dr. (Šega, 1923., str. 2).

S obzirom na raspoložive izvore i zaključke, možemo reći da su za obrazovanje radništva u Jesenicama imali mnogo zasluga upravo učitelji Ivan Šega i Fran Zupančič, koji su sva svoja nastojanja usmjerili na obrazovanje širega pučanstva, to jest, tadašnjega većinskog radništva u Jesenicama.

Među navedenim prvim trima visokim narodnim školama zasigurno najvažnije mjesto imalo je, s obzirom na raspoložive izvore koje smo pronašli, Narodno sveučilište u Mariboru, koje je djelovalo od 1921. do 1941. i o njemu je također sačuvano najviše podataka. Ta institucija je u navedenom mjestu poticala na daljnje obrazovanje i učenje većinu tadašnjeg stanovništva.

Visoka narodna škola u Ljubljani

U Ljubljani je pod vodstvom dr. Karla Ozvalda djelovao još od 1921. Akademski socijalno-pedagoški kružok, koji je priređivao predavanja, sastanke i različite socijalno-

kulturne akcije, ponajprije za radništvo. Godine 1922. kružok je djelovao pod imenom Radnička visoka škola, a 1923. je promijenio naziv u Visoku narodnu školu (Hojan, 1975., str. 25). Na toj instituciji su predavali dr. Karl Ozvald, dr. Franjo Žgeč, dr. Alma Sodnik, dr. Rado Kušej, Alojzija Štebi, Fran Saleški Finžgar i dr. Godine 1926. visoka narodna škola prestala je s radom. Predavanja koja su se održavala na Narodnom sveučilištu u Ljubljani od 1923. do 1924. izlazila su u zbirci *Visoka narodna škola* (1924.) koju je izdala Zadružna tiskara u Ljubljani. U Ljubljani je kasnije, 1934. godine, osnovano narodno sveučilište koje je imalo svoja pravila. Predavanja su bila namijenjena radništvu, a tematika je obuhvaćala životne teme i obrazovne potrebe radništva (isto).

Ukupni zaključci o djelovanju prvih visokih narodnih škola

Iz dobivenih izvora možemo zaključiti da su visoke narodne škole u Sloveniji bile vrlo različite, ovisne od potreba razvoja pojedinoga kraja, gdje su se razvile, ovisne od predavača, koliko su znali motivirati stanovništvo, bilo radničko ili seosko, za nastavak općega i stručnog obrazovanja. Činjenica je da je do 1939. u Sloveniji djelovalo 7 visokih narodnih škola, pučkih učilišta odnosno narodnih sveučilišta. Nažalost, nemamo za sva detaljnija podataka da bismo mogli procijeniti njihovu kvalitetu rada prema broju sudionika na različitim predavanjima tijekom pojedinih godina. Zato, kao zanimljivost, dajemo podatke samo za jednu godinu, 1938./39., koje navodi Hojan (1975., str. 25), koliko je bilo predavača i predavanja te broj slušatelja za pojedine institucije, kao što je prikazano u tablici:

ŠT.	INSTITUCIJA	MJESTO	BROJ PREDAVAČA	BROJ PREDAVANJA	BROJ SLUŠATELJA
1.	NARODNO SVEUČILIŠTE	CELJE	18	23	1940
2.	NARODNO SVEUČILIŠTE	MARIBOR	43	41	5562
3.	NARODNO SVEUČILIŠTE	JESENICE	nema podataka	nema podataka	nema podataka
4.	NARODNO SVEUČILIŠTE	LJUBLJANA	15	15	2454
5.	NARODNO SVEUČILIŠTE	STUDENCI KOD MARIBORA	21	21	3358
6.	NARODNO SVEUČILIŠTE	PTUJ	6	6	800
7.	NARODNO SVEUČILIŠTE	KRANJ	15	11	2000
		ukupno	118	117	16114

Visoke narodne škole (narodna sveučilišta) u Sloveniji 1938./39.

Kao što možemo zaključiti iz tablice, najviše predavanja 1938./39. godine bilo je na Narodnom sveučilištu u Mariboru (41), zatim slijedi Narodno sveučilište u Celju (23), Narodno sveučilište Studenci kod Maribora (21), Narodno sveučilište u Ljubljani (15), Narodno sveučilište Kranj (11), a najmanje predavanja bilo je u navedenoj godini na Narodnom sveučilištu Ptuj (6). Podaci nam također govore da je bio vrlo različit broj predavača. Najviše predavača bilo je 1938./39. godine na Narodnom sveučilištu u Mariboru (43), slijedi Narodno sveučilište Studenci kod Maribora (21), Narodno sveučilište Celje (18), isti broj predavača (15) imalo je Narodno sveučilište Ljubljana i Kranj, a najmanje predavača ugostilo je navedene godine Narodno sveučilište Ptuj.

Zanimljivi su i podaci o broju slušatelja, jer nam dokazuju koliko su stvarno bila posjećena i zanimljiva predavanja na pojedinim institucijama. Ponovo možemo na prvom mjestu navesti Narodno sveučilište u Mariboru, jer je 1938./39. godine imalo čak 5.562 polaznika. Slijedi obližnje Narodno sveučilište Studenci kod Maribora (3.358), Narodno sveučilište u Ljubljani (2.454), Narodno sveučilište Kranj (2.000), Narodno sveučilište Celje (1.940) te ono s najmanje polaznika 1938./39. godine Narodno sveučilište u Ptuj (800). Također, podaci nam potvrđuju da je od svih narodnih visokih škola – narodnih sveučilišta najučinkovitije po broju predavanja i polaznika bilo Narodno sveučilište u Mariboru koje je među ostalim takvim institucijama bilo i najdulje aktivno, sve do 1941. godine.

Zaključak

Visoke narodne škole razvile su se u Sloveniji vrlo kasno u usporedbi s ostalim tadašnjim europskim državama, npr. Danskom, Engleskom, Austrijom i dr. Razvoj tih institucija može se pripisati različitim utjecajima, ponajprije novim društvenim odnosima koji su zbog gospodarskog i tehnološkog razvoja uvjetovali potrebe za daljnjim obrazovanjem odraslih. Visoke narodne škole nastale su u Sloveniji na osnovi nastojanja i želja pojedinaca, tadašnjih intelektualaca (profesora, doktora znanosti i dr.) i kulturnih djelatnika. Nastojali su bolje organizirati obrazovanje ljudi, radi podizanja stupnja naobrazbe i kulture svih ljudi, cijeloga naroda. Najviše zasluga imali su pritom pedagozi dr. Karl Ozvald i dr. Franjo Žgeč, koji su se zauzimali za obrazovanje »najširih slojeva naroda«. Time su mislili na seosko i radničko stanovništvo koje je trebalo daljnji razvoj. Mnogo se seoskog stanovništva selilo u središta gdje se razvila industrija, a za rad su trebali nova znanja, jer osnovna naobrazba nije više zadovoljavala. I radništvo je trebalo nova stručna znanja zbog razvoja tehnologije i gospodarstva. Tako su upravo u narodnim školama vidjeli mogućnost za svestrani razvoj ljudi, jer su u njima osim potrebnoga stručnog znanja pojedinci mogli dobiti i opća znanja za osobni i duhovni razvoj. Time su Ozvald i Žgeč ukazali na potrebno daljnje obrazovanje svih ljudi, osobito zaposlenih, i tako naglasili i ideju o permanentnom, cjeloživotnom učenju i obrazovanju. Visoke narodne škole koje su nastale u Sloveniji 1921. godine i djelovale do Drugoga svjetskog rata, imale su bitan utjecaj na obrazovanje odraslih, ponajprije na razvoj radništva u Sloveniji. Analiza podataka o sadržajima predavanja

na pojedinoj visokoj narodnoj školi pokazala nam je da su visoke narodne škole održavale ponajprije predavanja humanističko-znanstvenih sadržaja. Njihova svrha pokazala se osobito u obrazovanju radništva sa strukovnim temama predavanja. Mariborsko narodno sveučilište dalo je radništvu i znanstveno zasnovana predavanja. Zaključujemo da svojim predavanjima visoke narodne škole nisu davale samo opća i stručna te znanstvena znanja, nego su i poticale na očuvanje nacionalnog identiteta slovenskog naroda te kulture u odnosu prema ostalim narodima tadašnje države. Teme predavanja prilagođavale su se tadašnjim odnosima u svijetu i u Sloveniji. Tako su visoke narodne škole, narodna učilišta, odnosno sveučilišta u Sloveniji značila važan institucionalizirani oblik daljnjega obrazovanja odraslih i pridonosila prosvjetljivanju svih slojeva slovenskog stanovništva, ponajprije radničkoga.

LITERATURA

1. Balkovec, B. ; D. Bajt, i dr.: *Slovenska kronika XX. stoljeća*, 1. izdanje, Nova revija, Ljubljana, 1995.
2. Bezenšek, J.: *Društveni ciljevi odgoja i obrazovanja u Sloveniji u razdoblju između Dva svjetska rata (1918. – 1941.)*. U: Jug, J.: *Povijest obrazovanja odraslih u srednjoeuropskim državama - razdoblje između dva svjetska rata (Zbirka povijesti obrazovanja odraslih, 6. svezak)*. Moderna organizacija, Kranj, 1998., str. 10-20.
3. B. O.: *U povodu desete obljetnice »Narodnog sveučilišta« u Mariboru*. U.: *Jutro* 13/1932., str. 6.
4. Hartman, B.: *Narodno sveučilište u Mariboru 1922. – 1941. (i u Studencima i u Ptujju)*. U.: *Časopis za povijest i etnografiju* 1/1995., str. 70-111.
5. Hojan, T.: *Obrazovanje odrasle mladeži 1870. – 1941.*, Slovenski školski muzej, Ljubljana, 1975.
6. Jug, J.: *Slovensko obrazovanje odraslih od 1918. do 1945. godine u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca te u Kraljevini Jugoslaviji*. U: Jug, J. (ur.), *Povijest obrazovanja odraslih u srednjoeuropskim državama – razdoblje između dva svjetska rata (Zbirka Povijest obrazovanja odraslih, 6. zvezek)*. Moderna organizacija, Kranj, 1998., str. 109-116.
7. Jug, J.: *Usmjerenja pučkog učilišta, narodnih sveučilišta i visoke narodne škole*. U: Jug, J.: *Prilozi povijesti obrazovanja odraslih - razdoblje između dva rata (Zbirka obrazovanja odraslih, 8. svezak)*. Moderna organizacija, Kranj, 1999., str. 271-275.
8. Krajnc, A.: *Obrazovanje uz rad*. Dopisno radničko sveučilište Univerzum, Ljubljana, 1979.
9. Kranjc, F.: *O narodnim sveučilištima I*. U: *Putnik* XLIII./1919, str. 241-245, Ljubljana, 1919.
10. *Visoka narodna škola*. Zbirka. Ljubljana, Naklada Zadružna knjižara, 1924.
11. *Narodna sveučilišta*. U: *Učiteljski prijatelj*, br. 40/ 1922, str. 4.
12. *Narodno sveučilište*. U: *Novo doba*, br. 93/1933.a, str. 3.
13. *Narodna sveučilišta*. U: *Novo doba*, br. 84/1933.b, str. 2.
14. *Obrazovanja narodu*. U: *Učiteljski prijatelj*, br. 11/1901., str. 85-87.
15. M.: *Osnivački zbor Narodnog sveučilišta u Mariboru*. *Tabor* 16/1922., str. 4.
16. Natorp, P.: *Narodno sveučilište*. U: *Putnik* XL./1919, str. 64, Ljubljana, 1919.

17. Ozvald, K.: *Što jest a što nije narodno sveučilište?* U: Putnik XLIII./1922, str. 1-11, Ljubljana, 1922.
18. Ozvald, K. : *Kulturna pedagogika – putokaz za spoznavanje humanosti.* Slovenska školska matica, Ljubljana, 1927.
19. *Predavanja na narodnom sveučilištu.* U: Novo doba, br. 65/1934, str. 2.
20. *Memorijalni zbornik Slovenije.* Ljubljana, 1939., str. 203
21. Šega, I.: *Naše narodno sveučilište.* U: Učiteljski prijatelj, br. 22/1923., str. 2
22. Zajc-Cizelj, I.: *Obrazovanje odraslih u okviru celjskih društava 1919-1941.* U: Jug: J. (ur.): Prilozi povijesti obrazovanja odraslih - razdoblje između dva rata (Zbirka obrazovanja odraslih, 8. svezak). Moderna organizacija, Kranj, 1999., str. 154 – 205.
23. *Zanimljivo predavanje na Narodnom sveučilištu.* U: Novo doba, br. 90/1933., str. 2.
24. Žgeč, F. : *Nekoliko misli o obrazovanju najširih slojeva našega naroda i o visokoj narodnoj školi.* U: Putnik, XLIV. 1923., str. 69-80.
25. Žgeč, F.: *Problemi odgoja najširih slojeva našeg naroda.* Udruženje jugoslavenskog učiteljstva – povjereništvo Ljubljana, Učiteljska tiskara u Ljubljani, Ljubljana, 1923.a

Monika Govekar-Okoliš, Ljubljana

(Summary)

COMMUNITY COLLEGES IN SLOVENIA FROM 1918 UNTIL 1941

The article represents the development of community colleges in Slovenia in the period between two world wars, from 1918 till 1941. It deals with the causes for their founding which initiated the need for mass education, especially adults. It describes intentions and theoretical views of individuals, intelligentsia of the time, people working in culture and pedagogues for the foundation and development of community colleges in Slovenia. The theoretical views by Karlo Ozvald, Ph. D. and Franjo Žgeč, Ph. D. who were interceding for the education of entire population (rural and working), for the education of “the widest classes” by community colleges following Danish community college model, are given in more detail. It presents and analyses the first community colleges in Slovenia (Celje, Maribor, Jesenice and Ljubljana). The existing available sources showed the impact of each community college and recognition of their general importance for the development of continuance in adult education in Slovenia.

Key words: Ozvald, Karl, Žgeč, Franjo, history of education, higher education, adult education, pedagogues, Slovenia, 1918-1941